

2025-06-12

Till

Utbildningsdepartementet

Remissyttrande: SOU 2025:19 Kunskap för alla – nya läroplaner med fokus på undervisning och lärande

Waldorfskolofederationen (WSF) är en intresseorganisation för de ca 40 waldorfskolor som finns i Sverige. Waldorfskolofederationen samarbetar också med representanter för Montessori- och Freinet-skolorna inom ramen för Idéburna skolors riksförbund i syfte att bevaka frågor som berör pedagogisk mångfald och alternativ pedagogik.

Waldorflärarhögskolan (WLH) är idag den enda institution som erbjuder utbildningar till waldorfförskollärare och waldorflärare. Utbildningarna är offentligt finansierade och ger behörighet att arbeta i waldorfpedagogisk förskola/skola. De står under tillsyn av UKÄ. Waldorflärarhögskolan har en unik position vad gäller pedagogiska alternativ. Vi är också del av Idéburna skolors riksförbund (ISR) inom vilket vi arbetar för att stärka de idéburna pedagogiska alternativens möjlighet att bedriva förskola/skola inom det svenska skolväsendet.

WSF och WLH har ett nära samarbete och bidrar till samverkan mellan utbildning och skolor.

I detta remissyttrande inleder vi med en övergripande kommentar för att sedan kort kommentera några specifika frågor.

Kommentarer till utredningen

Det ligger i en läroplans natur att den måste utvärderas och revideras. Sedan kan man diskutera hur ofta det bör göras. Ju mer detaljerad en läroplan är desto större sannolikhet att den behöver ses över ofta. Anledningen till att vi påpekar detta är att en av de saker som ibland lyfts fram i det svenska skolväsendet är just att vi har haft flera, omfattande läroplansbyten. Jämförelser har ibland gjorts med Finland, där läroplaner inte har ändrats i samma omfattning som i Sverige. Detta i sin tur kan bidra till större stabilitet för lärarna och skolsystemet.

Det här får inte förstås som att en sämre läroplan ska få leva vidare. Men det finns skäl för läroplansförfattare att fundera över vad som kan bidra till att en läroplan håller över tid och vad som kan leda till tätare revideringar. Till exempel är detaljstyrning ett exempel på sådant som vi menar kanske bör undvikas ur bland annat det här perspektivet.

Ett annat problem för säkerligen flera av de som skriver remissyttranden är att antalet utredningar som berör skola, inte minst under det senaste året är många. Det kan leda till att man kommenterar en enskild utredning utan att alltid se hur den kommer att samspela med andra utredningar. Vi noterar också till exempel att det som i SOU 2024:94 föreslås som försöksverksamhet i någon mån motsägs i en senare utredning, SOU 2025:44, där man föreslår införande av vissa åtgärder – innan försöket i det tidigare förslaget har utvärderats.

Lärarprofessionen och den föreslagna ökade detaljstyrningen

Vi menar att det är av vikt att man inom eller trots en läroplan fortfarande lämnar utrymme för utveckling, att prova, förändra både urval i innehåll och metoder. Den vetenskapliga kunskapen utvecklas hela tiden. Det är lärarprofessionens ansvar att förhålla sig till såväl vetenskap som beprövad erfarenhet och utifrån det göra situationsspecifika bedömningar. Ju mer detaljerat, ju fler kontrollstationer desto svårare för lärare att bidra i ett utvecklingsarbete. Vi finner utredningens förslag till ny läroplan problematiskt ur det här perspektivet.

Vi slås också av att man å ena sidan talar om professionens autonomi och utrymme för omdöme och å andra sidan väljer att ta fram en läroplan som styr lärarna mer både vad gäller urval och metod. Betänkandet som helhet präglas av idéer om en stark central styrning kombinerat med granskning och uppföljning vilket går på tvärs mot den strävan att förstärka lärarprofessionen som också uttrycks. Vi ställer oss frågan om förslaget till ny läroplan försöker att täcka upp för att alltför många utbildade personer arbetar som lärare. Det här finner vi i allra högsta grad problematiskt med utredningens förslag. Vi menar att läroplanen ska rikta sig till professionen, det vill säga de utbildade lärarna.

Delar av dessa mer detaljerade texter verkar mer lämpade att ha med i kommentarmaterial än i läroplan.

Betygskriterier

Vi ställer oss positiva till förflyttningen av fokus från betygskriterier till mål och innehåll. Undervisningen har i alltför hög grad styrts av betygskriterier. Många elever

har också upplevt att det pågår en ständig bedömning. Det är inte en sund miljö för unga människor att befinna sig i.

Om undervisning som riktar sig till grupp

Vi ser positivt på betoningen av undervisningen som en kollektiv verksamhet. Undervisning måste riktas till en grupp, om än en grupp av individer. Vi ser positivt på att man tonar ned individuella anpassningar. Detta kräver samtidigt att det finns fungerande stödundervisning. Detta har tagits upp i flera utredningar (till exempel 2024:94, 2025:8, 2025:26). Vi ser dock med viss oro på om skolorna kommer att få de resurser som krävs för att eleverna (och därmed lärarna) ska få det stöd de behöver. I just SOU 2024:94 om förstärkning av undervisning föreslås försök med ökat stöd i lägre årskurser. Det är bra. Men det dröjer innan det ger en större verkan i svensk skola. Redan idag skulle elever kunna få mer stöd i sina skolor om det ekonomiska utrymmet/budgeten möjliggjorde för rektorerna och lärarna att organisera för det.

Progression och kognitionsvetenskap

Vi ställer oss bakom inriktningen mot en tydligare progression med utgångspunkt i barnens kognitiva utveckling. Vi ser positivt på att kognitionsvetenskap skrivs fram i utredningens förslag, men vi ser det som alltför ensidigt. Det är också viktigt att lyfta fram till exempel ämnesdidaktisk forskning där frågor om urval, organisering, lärande och undervisning av olika kunskapsinnehåll beforskas.

De praktisk-estetiska ämnena

Det är glädjande att de praktiska och estetiska ämnenas specifika kunskapsformer föreslås ta större plats och att det blir mer fokus på det faktiska utförandet och mindre på analys. Att de praktisk-estetiska ämnena motiveras av sig själva och inte av om de är gynnsamma för andra områden menar vi är centralt inte minst ur ett bildningsperspektiv.

Ur ett hållbarhetsperspektiv erbjuder de praktisk-estetiska ämnena viktiga möjligheter genom bland annat de materialmöten som är en del av dessa ämnen. Att vara aktiv i världen kräver att vi möter dess olika material och kan ingripa gestaltande i den på ett varsamt sätt och att vi utvecklar våra sinnen. I konst- och hantverksämnen tas elevens aktiva deltagande i anspråk och eleverna erbjuds en undervisning som kompletterar den betraktande och reflekterande undervisningen.

Kunskaps- och bildningsbegreppet

Vi ser positivt på att man lyfter fram ett kunskapsfokus, att man önskar stärka baskunskaper vad gäller läsa, skriva och räkna, samtidigt som också fortsatt inkluderar ”värden” i skollagens syftesparagraf. Vi delar uppfattningen att kunskapsbegreppet inte får vara för snävt. Vi ser positivt på skrivningen kunskaper, färdigheter och förhållningssätt.

Vi menar att man i utredningen hade kunnat utvidga reflektioner och tankar bakom bildningsbegreppet. Särskilt med ett starkare kunskapsfokus menar vi att bildningen kan spela än en större roll som ett sammanhang som kan bära det större kunskapsfokuset.

Kursplanernas struktur och innehåll

Vi ställer oss i princip bakom utredningens förslag till kursplanernas struktur. Vi vänder oss dock mot den detaljstyrning vad gäller urval av innehåll (vad) och metod (hur) som föreslås.

Betänkandet rör sig på så många olika nivåer och det är svårt att i ett remissyttrande av det här slaget kommentera enskilda detaljer utan att yttrandet blir ganska spretigt.

Trots detta vill vi göra några nedslag:

- Svenskämnet

Vi menar till att börja med att man är alltför styrande vad gäller metod.

Vad gäller ämnets syfte: WSF och WLH motsätter sig att svenskämnets syfte formuleras med en rad adjektiv som ger texten en tendentiös överlastad karaktär i stället för att på ett sakligt och precist sätt konkretisera syftet och rikta sig till läraren i hans professionella utövande.

Det talas om glädjefyllda språkupplevelser. Vi menar att språkupplevelse inte alltid vare sig är eller ska vara glädjefylld utan kan väcka helt andra känslor än just glädje; den kan vara sorglig, skrämmande eller rolig. Undervisningsinnehållet i svenskämnet behöver *beröra* eleverna (s. 327).

- Matematik

Syftet med matematiken beskriver att eleverna ska tolka och värdera matematiska situationer samt hantera matematikens språk och redskap för att kunna ställa matematiska frågor och ge matematiska svar. Härutöver saknar vi syftet att uppleva matematikens genialitet och meningsskapande genom bland annat algebrans logik och skönheten i geometriska figurer. Att förminska matematiken på det sätt som nu syftet

beskriver, hotar att tappa de elever vars väg in i matematiken behöver gå över den visuella upplevelsen av skönhet, samband och konsekvenser.

Därför menar WSF och WLH att syftet med matematikämnet behöver breddas. Likaså behöver kursplanens innehåll och undervisningsstrategierna utökas med att i mellanstadiet arbeta med passare och linjal gärna på ett ämnesövergripande sätt med bildämnet för att förstärka den visuella upplevelsen.

- Digital kompetens

När det gäller tidpunkten för att introducera digitala verktyg i skolan menar WSF och WLH att fokus i årskurs 1–3 behöver ligga i att utveckla färdigheter och på sikt även skicklighet genom att öva kroppen, läsa, skriva för hand, räkna i huvudet, rita och måla, slöjda och musicera med hjälp av material av beständig karaktär. Därför motsätter WSF och WLH sig den tvingande skrivningen i tabell 8.1 (s. 489) gällande användningen av digitala verktyg i årskurserna 1–3 i samtliga ämnen.

I stället förordar WSF och WLH att den motoriska färdighetsträningen i åk 1–3 förstärks, att lärarprofessionens omdöme får styra i vilken utsträckning som digitala verktyg introduceras under årskurserna 1–3 samt att den tvingande skrivningen för användandet av digitala verktyg i årskurserna 4–6 kvarstår.

Skolverkets stödmaterial

Vi noterar att man från utredningens sida lyfter problemet med det oöverskådliga och ibland dåliga stödjande material som tillhandahålls på Skolverkets hemsida. Vi välkomnar den genomgång och rensning som utredningen föreslår.

Avslutning

Att det i svensk skola finns problem av olika slag och på olika nivåer är klart. Det är nödvändigt att man från statens sida utreder samt föreslår och genomför åtgärder för att förbättra kvaliteten i förskola och skola. Vi ser dock med oro på att åtgärder numera nästan alltid innebär mer styrning och kontroll. Den autonomi som man ibland tillskriver lärare blir något som lätt rör sig på idéplanet. Brister i skolan menas bero på bristande kompetens, ineffektivitet; brist på styrning och kontroll. Det går en gräns för när man inte längre kan ”fortbilda bort” eller organisera bort resursbrister. Att se att skolan och lärarna arbetar med allt mindre resurser i förhållande till att kraven har ökat leder inte i nämnvärd utsträckning till reella åtgärder.

En konsekvens av den ökade styrningen är att det blir allt svårare för pedagogiska

alternativ att rymmas inom de allt snävare ramarna och den ökade detaljstyrningen. Enligt artikel 14 i EU-stadgan (Lissabonfördraget) har vårdnadshavare rätt att välja alternativ pedagogik. Detta kan inte enbart handla om organisationsform eftersom en genuin alternativpedagogik också arbetar med en unik pedagogisk och didaktisk praktik. Det måste helt enkelt finnas utrymme även för olika pedagogiska inriktningar.

Vi menar att staten borde se över de idéburna skolornas situation. Inte bara för de idéburna skolornas skull, utan för det svenska skolväsendets skull. Det är just i dessa skolor man ofta finner alternativ pedagogik. Bland de idéburna skolorna (till exempel Freinet, Montessori och Waldorf) finns olika pedagogiska metoder värda att undersöka och utvärdera. Det finns metoder som skulle kunna berika fler. När man stryper de idéburna skolorna stryper man också därför sakta möjligheten att bedriva alternativ pedagogik. Det riskerar att till slut bara bli en del av ett teoretiskt innehåll i en kurs på en pedagogisk institution. Vi efterlyser en samlad politisk vilja att skapa förutsättningar för de idéburna skolornas existens.

Caroline Bratt

Waldorflärarhögskolan

Maria Norberg

Waldorfskolefederationen